

REDACȚIUNEA,
Administrația și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Abonamentele se plătesc în avans.
Anunțurile nu se retrimit.
Inserațiile se primesc în Administrația Brașov și la următoarele
SIFURI de ANUNȚURI:
M. Vana la M. Dukas Nachf.,
Karl-August & Emmerich Leber,
Heinrich Bohalek, A. O. Pöschel Nachf., Anton Oppelik,
în Budapesta la A. V. Gölberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII. Erzsébet-körút).
Prețul inserțiilor: o serie gamonă pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicării mai dese după tariful și învală. — RECLAME pe pagina 5-a o serie 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

GAZETA apare în săptămână:
Abonamente pentru Anul 1909:
Pe un an 34 cor., pe șase luni 20 cor., pe trei luni 12 cor., pe două luni 8 cor., pe o lună 5 cor.
Pe un an 40 franci, pe șase luni 25 franci, pe trei luni 15 franci, pe două luni 10 franci, pe o lună 7 franci.
Se pretinde în plus costul sticlei postale din țară și din afară și la d-nii colectorilor.
Abonamentul pentru Brașov:
Administrația, Piața mare târgului nr. 30.
I. Pe un an 30 cor., pe șase luni 18 cor., pe trei luni 10 cor., pe două luni 7 cor., pe o lună 5 cor.
Un număr 10 bani. — Atât abonamentul, cât și inserțiile sunt a se plăti înainte.

ANUL LXXII.

Telefon: Nr. 226.

Nr. 269.

Brașov, Sâmbătă 12 (25) Decembrie

1909.

O utopie didactică. (Fragment din o conferință mai veche a d-lui prof. univ. Nicolae Iorga.)

... Să trecem la Liceu. Liceul înainte de toate a fost întemeiat pentru a se învăța limba latină, limba greacă și matematicile. Așa l-a întemeiat vechiul regim școlar, așa l-a transmis Napoleon I-ii și așa l-au avut și pedagogii germani. Cine a învățat în școlile germane și cele din Ardeal, știe că toată greutatea stătea, deunăzi încă, asupra limbii latine și a matematicilor. Acest lucru era, zic, și la Iesuiti; însă limba latină pe vremea Iesuitilor servia, în afară de slujba bisericească, la multe lucruri. Căci toată literatura scrisă, negociațiile, știința, discursurile, se făceau, odată, în latinește. În timpurile noastre nimic dintre acestea nu se mai face în latinește, iar limba latină este astfel, că, sau o înveți șase ceasuri pe săptămână, sau nu înveți nimic. Nici unul dintre acei cari au învățat limba latină în câte oare se învață la noi, nu poate să știe serios. Imi aduc aminte — fără mândrie, vă asigur —, că, eram singurul din clasa mea, care puteam să cetesc o carte latinească fără să pregătesc dinainte.

La ce servește însă să știi un lucru, dacă acest lucru nu-l vei exercita în viața practică? Douăzeci de vizite la o școală de arte frumoase sau la un Muzeu folosesc mai mult decât o sută de lecții de limba latină, pentru a înțelege civilizația antică.

Limba greacă... Nu se poate ceva mai greu de învățat decât limba greacă, și limba greacă nu servește la nimic după învățământul secundar. Când am eșit din universitate, nu puteam să înțeleg cum se cade un text grecesc; acum dacă îl pot înțelege, e pentru un motiv care nu are de loc a face cu bunătatea lecțiilor pe care le-am primit: înțeleg fiindcă mă ocup de istorie și am nevoie de izvoare grecești. Dar nimeni din cei cari au învățat cu mine grecească în școală nu știe grecește!

Când astfel stau lucrurile, nu-ți vine să întrebi: nu e oare răspunzător cineva și față de sufletul copilului? Dacă l-ar cunoaște cineva într-o pivniță și l-ar chinui, vine judecătorul de instrucție, face proces

și trimite pe cel care a săvârșit fapta, înainte judecării, care-l condamnă; când însă primești un suflet de copil pentru ca să-l dezvolti, iar tu, în loc să-l dezvolti îl schilodești, ai recunoștința Statului, care te plătește și-ți dă poate și răsplata muncii!

Am ajuns astfel astăzi că se inventează sisteme pedagogice ca să înveți bine ceea ce nu trebuie să înveți de loc!...

Portul românesc.

I.

Ni-se trimite și nouă conferința cu aceasta titlul a d-nei Victoria Dr. Erdélyi, cetățea la Orăștie. Pentru marele interes ce trebuie să purtăm industriei românești — celei mai artistice industrii — publicăm la loc de frunte conferința, scrisă cu o rară îndemânare. Trebuie să dăm în sfârșit acestor chestii importanța ce li se cuvine, în viața noastră de popor tânăr, în situație specială. — „Gaz. Trans.”

Precum bine vă este cunoscut, Reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoarei a înființat aici în orașul nostru un atelier pentru țesut și cusut, a cărui conducere a încredințat-o mie.

Aflu de bine, ca să precizez în public scopul acestui Atelier.

Înainte de toate declar, ca să iese spre știre toți aceia, cari până acum nu au avut cunoștință, că atelierul nu e în întreprindere comercială, deci nu face nimănui concurență.

Obiectele produse acolo nu se vând pentru a avea câștig, ci pentru ca să se acopere speșele împreunate cu susținerea atelierului, cari, durere, până acum nu sunt acoperite nici decum, cu toate că d-l Dr. Ioan Mihu ne pune gratuit la dispoziție localul, iar institutul „Ardeleana” ne plătește luminatul și contribuie cu trei sute coroane la susținerea lui.

Publicul nefiind încă convins despre aceia, că un ajutor mai mare ar fi bine plasat și ar contribui la progresarea atelierului, a cărui me-

nire din punct de vedere economic-național este foarte importantă.

Menirea atelierului este:

1. Adunarea modelelor vechi, cari încep să se piardă în urma nesocotitei femeilor noastre;
2. deprinderea femeilor, cari deja știu țese în țesutul negles;
3. instruirea fetelor tinere de țaran în țesut și cusut, și cu timpul în toate câte se refer la aceste lucruri, adecă: tors, vopsit etc., ca să se emancipeze de sub jugul fabricelor;
4. ca prin muncă să poată da mijloace de câștig, celor cari au învățat;
5. să promoveze industria de casă și prin aceea să rețină în familie banii, cari altcum ar trece în mâni străine;
6. să facă în fine ca femeia să fie scutul frumosului și esteticului nostru port strămoșesc.

Ca să puteți prețui portul nostru, care nu este urmarea unui caprițiu, ci se bazează pe tradiție, vă rog permiteți-mi, să vă spun câte ceva despre port. Anume: despre originea portului național românesc, despre frumusețea lui, despre practicitatea lui, despre folosul lui, despre variația lui după regiuni, despre modul cum să-l stimăm și cum să-l conservăm fără ca să piardă din originalitate.

O propunere în privința purtării portului:

În portul unui popor este scrisă o parte din istoria lui. Observând cu luare aminte portul unui popor, putem urmări dezvoltarea lui.

Portul poporului din părțile locuite de Românii *dan Dacia lui Traian*, a fost adus prin coloniile romane așezate aici. Acest fapt reiese din observarea stătuilor de pe timpul Romanilor, ca d. ex. pe columna lui Traian din Roma, de unde putem vedea, că portul roman a fost într-o câțva mo-

dificat după al Dacilor, fiind acela potrivit regiunilor muntoase și mai reci.

Dar nu numai forma portului, ci și culorile de cari se serveau de obicei le-au adus cu sine.

Cercetând ruinele orașului Pompeii, cari au stat peste 1800 ani acoperite sub lava Vesuvului, și care acum este desgroptat așa încât se văd zidurile caselor, în unele case se poate distinge încă bine pictura cu așa numitele frescuri în culorile roșu, galben și albastru. Îndeosebi culoarea roșie e de o frumusețe rară și renumită pentru aceea, că nu s'a aflat încă nici un artist, care să fi putut imita întocmai culoarea așa numită „roșu pompeian”.

Ce să zic despre portul bărbaților noștri?

Ei, când sunt îmbrăcați în sărbătoare au portul unui legionar roman, iar iarna întocmai ca și Dacii cei bătrâni. Prin urmare portul nostru e amestecul din portul celor două popoare din cari ne tragem originea și cari în vechime au stăpânit atâta amar de pământ și apă. Cu păstrarea lui deci ne pucem mândri cu ceva, cu ce alte popoare, nici chiar Italianii, nu pot să ne stea alături.

Poporul român a conservat portul vechiu roman și toate popoarele din jurul lui, Sârbii, Bulgarii, Rușii au un port pe care se observă originea romană, dar se observă și modificările, ce-au făcut după gustul lor. Unele din modificările acestea le-au primit și Românii noastre, depărtându-se astfel de portul național, ceea ce însă nu a contribuit de loc la înfrumusețarea portului lor.

Portul numai atunci merită numele de port, dacă este frumos, este estetic, altcum e numai o fantazie proprie. Portul românesc e frumos, e ritmic, întocmai ca o muzică; în el toate sunt armonie, fără să aibă părți strigătoare.

Fiecare bucată își are menirea

FOILETONUL >GAZ. TRANS.<

Edera.

M. I. Chirleşou.

Se aciuașe așa micuță, pipernicită numai în trei frunze lăbărtate ca talpa găștii, pe lângă tulpina tufanului secular. Și cu degetele ei boante i se agățase de scoarță.

De vre-o câteva ori vântul o zgorășe și o culcase la pământ, delături. Dar, cele din urmă, cu stăruință, purdalnică și ghioană izbuti să facă o răsucitură în jurul trunchiului, cu neelușă ei de vrej. Și, de atunci, la flece ascuțitură, la flece astire a vântului, în loc să se înfricoșeze ca altă dată, îi făcea în pizmă, i se puneau în pofidă și tresărea în răs nebanatec.

Soarele nu o atingea. Coroana tufanului era așa de înfoiată, încât arșița săteților de lumină nu putea străpunge până jos la ea. Și nici că îl râvnise. Din otrăviva. Petele alburii, scilpitoare, ce târau năutii rumenii al poglobului de frunze scate din preajură, îi făceau rău, o amețea, îi lua vâzul. Ei nu îi pria decât umbra; umbra tăcută și răcoroasă; umbra

care mijeste, nu trăiește; umbra sfoasă și plăpândă, ca și sufletul ei.

Și, tufanul, îi dădea umbra după care tânjea. De aceea edera îndrăgostise tufanul. Nepotrivită dragoste!

Un ghiuț uitat de vremuri, gros cât un burui, plin de noduri și de ghemoltoace, ca un picior bolnav de varice; copleșit de mușchi rânced; poate, chiar, ros de o tainică scorbura, să fie îndrăgostit nebunește, din senin, de o mlădiță răsărită abia de câteva luni, care nu cunoscuse încă, nici rânjetul crivățului, nu fusese îmbrăcată nici cu dulama omătului, nu văzuse nici măcar căderea frunzelor!

Dar, pe cât de nepotrivită era această dragoste, pe atât fu de trainică.

Toamna sosi. Și, cu ea, tot acel convoi de tristețe care se revarsă din prefirarea în aer, a frunzei picate, din tăcâitul crengii văduvite, din zgâlțâitura vrășmașe a vijeliei, din căderea mrejelor de mătase pe piscurile copacilor; dar edera rămase nedespărțită de tufan.

Se puse și iarna. Începură și sfichiuiturile crivățului și gemetele pădurii; se învălătură și fulgii de zăpadă; se auziră și urletele fiarelor flămânzite; dar, edera strângea mereu tulpina tufanului.

Din potrivă, la fiecare presimțire duș-

mănoasă, la flece nouă grozăvie, fiori ce treceau prin vinișoarele ei subțiri ca ațica, o făceau să-și lipească și mai tare obrazul ei fraged de trunchiul vârtos; să-și înclăteze și mai desnădăduit ghiarele ei boante în zgroburoanțele scoarții.

Iar când primăvara veni din nou și gângăniile reinviară și mătza începu să pleznească mugurii și cerul se limpezi de clătura nourilor și mica nevinovată își văzu rochița ei verde, neatinată, pe când tot codrul par-că scăpase din bătălie, în nepriceperea ei, își dădu cu părerea, că ocrotirii lui își datorește asta; și, atunci copleșită de recunoștință, se îndrăgosti și mai mult de tufan.

Așa trecură, vara după primăvară și iarna după toamnă și se înșirară anii și se îngrămădi vârsta peste dragostea lor.

Și edera cu degetele ei boante se cățăra din zgroburont în zgroburont, din nod în nod, din ramură în ramură, din creangă în creangă și, pe măsură ce se urca, se și împletea, se și încolăcea, se și răsucea, se și înfoia; și mlădițele ei se îngroșau, se întăreau, se înlemneau; și rădăcina ei se adâncea în pământ alături de a tufanului; și frunzele ei lăbărtate, ca talpa găștii, se îmulțeau, se îmulțeau, se înghesuiau, până ajungeau să cucorească,

să copleșească, să căpușească întreg tufanul.

Așa creștea edera. Și, atât se contopise cu tufanul, încât chiar o cotofană cleftitoare, văzându-i, ar fi trebuit să-și adeverească, vrând nevrând, că dragostea atât de nepotrivită odinioară, părea acum mai mult decât firească, părea scrisă, leită, de când lumea.

Și cine trecea, se oprea în fața lor și se uita și îi fericea.

Tinerii îi luau ca pilde de dragoste și de credință; bătrânii, când vorbeau de ei, li-se umpleau ochii de lacrimi.

La început tufanul îndeletnicindu-se, cu fruntea lui semeată să măsure nemărginirea văzduhului, senin sau îneurat; să chitească apropierea vijeliilor și a viscolilor; să urmărească țigăria izvoarelor și șerpuirea păraelor; să se resfețe la răsboiul goimilor și vulturilor, nici nu luase seama la viermușul ce mișcodea la buturuga lui.

Dar, încetul cu încetul, când încătușarea de loc a ederei înălțate și învalte, începu să-i strângă mijlocul ca într-o mîngine, își pleca privirea încrunțată spre poale, și zărind nepotivul deose, întâi vră să se cutremure și să-l scuture de pe el;

Dela librăria „GAZ-TEI“ Braşov se pot procura următoarele cărţi

(La cărţile aici înşirate este a se mai adauge pe lângă portul postal arătat, încă 25 bani pentru recomandaţie.)

Becescu: „Stefan cel mare“	Cor. —50
Băznanul: „Popasuri vânătoareşti“	1 50
Bărsan: „Visuri de noroc“	2—
Negoescu: „Fabule şi fabulişti“	1-25
Slavici: „Vatra părăsită“	2—
„Din bătrâni“	2-50
Sandru Aldea: „Două neamuri“	1-50
Razetti: „Epigrame“	1 50
Mera: „Din lumea basmelor“	3.50
Cioflec: „Doamne ajutăne“	1.50
Lăvescu: „Floarea Marin“	1 50
Lecca: „Poezii“	1-50
Popp Vasiliu: „Domniţa viorică“	2—
„Ris şi plâns“	1-50
Sădoveanu: „Şoimii“	1-50
„Dureri înăbuşite“	2—
„Crişma lui Moş Precup“	2—
Alexandrescu: „Versuri“	1.25
Brătescu: „Nuvele“	1-50
Bolintineanu: „Poesii“	1-50
Negrutii: „Proză“	1-50
Constanţa Hodoş: „Frumos“	1-50
Ispirescu: „Basme“	1-50
Gorun: „Taina a şasea“	1-50
Leca: „Tainele cerului“	1-50
Pann: „Povestea Vorbei“	1-50
Negoescu: „Fabule“	1.21
Lăvescu: „Nu se cuvine“	1.50
Jules Brun: „Moşnegul de la munte“ (roman)	1.50
Bărsan: „Popasuri vânătoareşti“	1-50
Coatu: „Din viaţa ţărănească“	1-50
Sădoveanu: „Mormântul unui copil“	2—
„La noi în Viişoară“	2—
Urechia „In Buceci“	1-50
Dauş: „Doamna Oltea“ teatru	1—
Alexandri: „Poesii“	1-50
Iorga: „Negotul şi meşteşugul“	2-50
Popovici Aurel: „Vorbe înțelepte“	1-50
Pelrescu N. Petra: „Ilie Maria“	1-50
Smara: „Corbul cu pene de aur“	2-50
Boureanu: „Povestiri din copil.“	1-50
Alexandri: „Poesii“ (30 bani porto)	1-50
„Teatru“ I, II, III à.	1-50
„Proză“	1-50
„Teatru vol. I. II. III. şi IV. à.	1-50
„Proză“ opere compl.	1-50
Bratescu Vomeşti: „Nuvele şi schiţe“	1-50
Alexandrescu: „Versuri şi proză“	1.25
Bolintineanu D.: „Opere compl.“	1-50
Creangă: „Opere complete“	1-50
Beldiceanu: „Chipuri de la mahalala“	1-50
Eminescu: „Literatura populară“	1-50
„Geniu pustiu“	2—
„Serieri politice şi literare“	2—
Filimon: „Ciocoi vechi şi noi“	1-50
Negrutii: „Opere complete“	1-50
Cunţan Maria: „Poesii“	1-25
Chendi Ilarie: „Preludii“	2 50

R. TUZA, aurar, Braşov.
24. Strada Michael-Weiss 24.
Mare magazin în:
ciasornice de aur şi argint,
precum şi
: obiecte de aur şi argint :
cu preţ moderat.
Reparaturile se efectuează prompt
şi sol'd.
Garanţie reală.
(872,4—12.)

GRAND HOTEL „OSTBANHOF“
Budapest VII, Thököly u. 18. — Telefon 61—57.
Vis-à-vis de gara de Ost, aranjat cu tot confortul.
Preţul camerilor dela Cor. 240 în sus, inclusive
luminatul. Pentru Domnil ofiieri quartir transceat.
Poştă şi telegraf în Hotel. Comunicaţie electrică
de toate părţile. Camere cu luna ieftina. Pensionat
clasa I dela 6—8 coroane. Încălzit central.
Proprietar: **HERSCH SAMU**

VÂNZARE OCAZIONALĂ
Cel mai frumos cadou de Crăciun şi Anul nou o
Cutie mare de bomboane
originală din Fabrică se capătă à Kor. 2 50 b. la
J. VICTOR, Strada Vămii Nr. 30. (2—6.)

INSTRUCŢIE
de a găti bucate
dă Doamna **MARIE ROTH** Braşov,
Strada Nouă de sus Nr. 5. (883,2-3.)

Cursul la bursa din Viena.
Din 23 Decembrie n. 1909.

Renta ung. de aur 4%	113 75
Renta de corone ung. 4%	92 45
Imp. câ. ter. ung. în aur 3 1/2%	82 35
Imp. câil. fer. ung. în argint 4%	93 20
Bonuri rurale croate-slavoane	94 —
Imp. ung. cu premii	216 50
Losuri pentru reg. Tisei şi Seghedin	152.50
Renta de hârtie austr. 4 1/10	95 —
Renta de argint austr. 4 2/10	95 —
Renta de aur austr. 4%	117 40
Renta de corone austr. 4%	95 05
Bonuri rurale ungare 3 1/2%	85 60
Losuri din 1860	172.25
Acţiil de-ale Băncei ung. de credit	786 —
Acţiil de-ale Băncei austr. de credit	671.50
Acţiil de-ale Băncei austro-ang	1769 —
Napoleoniori	19 14
Mărci imperiale germane	117 80
London vista	240 90
Paris vita	95 57 1/2
Note italiene	95.10

Cursul pieţei Braşov.
Din 24 Decembrie n. 1909

Bancnote rom. Camp.	18 76	Vend.	8 86
Argint român	18 70	„	18 80
„are turcoesci	21.50	„	21.80
scris. fonc. Albine 5%	100.—	„	101.—
scris. Rusesci	253.50	„	255.—
Napoleoniori.	19.06	„	19.16
Galbeni	11.20	„	11 40
Mărci germane	117.—	„	117.50

Important pentru violinişti.
Novitate epocală
Patent cu puntea de coarde (Scăluş) a lui
JOS. BENDEL
se pot acorda coardele uşor şi lute în decursul
cântării, fără a mai fi de lipsă a lua violina dela
umăr. Preţul 8 coroane. Se capătă la **Fried.**
Reiser, Braşov, Strada Vămii 31. (1—2.)

AVIZ!
Subscrisul are onoarea a aduce la cunoştinţa On. public
din oraş şi provincie, că
ATELIERUL FOTOGRAFIC
:: l'a luat iarăşi în regie proprie ::
sub conducerea personală.
Toate lucrările ce se ţin de branşa mea, (care a le numi
special ar fi de prisos) le voiu lifera cu preţurile cele mai ieftine
spre mulţumirea clienţilor mei.
Atrag atenţiunea asupra specialităţii mele de fotografii în
mărime naturală şi bust pe Platin veritabil.
Cu toată stima
LEOPOLD ADLER,
Photograf.
Braşov, Strada Porţii Nr. 14.
(871,6—12.)

● Preţuri foarte reduse numai în Novembre şi Decembre. ●

Costume dela Izsák 8-50.	ATENŢIUNE!	Rocuri blănite dela Izsák 12—
Mare vânzare de Crăciun cu preţuri foarte reduse Haine de bărbaţi şi de copii.		
IZSAK HENRICH & Co.		
Rocuri lungi de iarnă Izsák 11—.	Strada Porţii 9. Pantaloni Izsák 2-75.	Rocuri scurte Micado, Izsák 6-50
● Costume de copii 6-50	Rocuri de iarnă pentru copii 7—	Pantaloni pentru copii 2—

Rocuri pentru copii 4-50

Costume pentru copii 2-80

Grăbiţi-vă şi profitaţi
de
MARE CHILIPIR
căci n'a fost. nici n-o să mai fie așa efinăţate ca cu 40 bani să
luaţi cărţi literare româneşti, format mare de câte 200—300 pagini
din Colecţia Şaraga, care se vinde în altă parte 1 leu exemplarul
Bibliotecii româneşti Şaraga de câte 100 pagini cu 15 bani volumul.
Xenopol A. D., **Istoria Românilor** în 12 volume mari de câte
275 pagini unul numai cu 7 lei toate 12 volume în loc de 18 lei.
In streinătate costă transportul 1 leu 50 b. la 20 cărţi trimese odată.
NICOLAI A. PETROFF,
Librar-Editor,
Bărlad—România.

Preţuri foarte scăzute.
Din cauza marelui asortiment vând din:

Despărţământul pentru dame:

1 Jachetă lungă de iarnă dela Cor. 24—	în sus.
1 „ scurtă	16— „ „
1 „ de pluş	22— „ „
1 „ blănită	50— „ „
1 Mantal de copii	7— „ „
1 Rochie (foi)	7— „ „
1 Capot	12— „ „
1 Bluză de stofă	6— „ „
1 „ „ mătase	15— „ „
1 Jupon	5— „ „

Despărţământul pentru bărbaţi:

1 Costum de bărbaţi dela Cor. 20—	în sus.
1 „ „ „ lung	25— „ „
1 „ „ „ băieţi	15— „ „
1 Palton de iarnă	26— „ „
1 „ „ „ cu guler	44— „ „
de astrahan	17— „ „
1 „ „ „ scurt	25— „ „
1 „ „ „ blănit	6— „ „
1 Costum de copii	10— „ „
1 Mantel „ „	6— „ „
1 Pantalon de stofă	8— „ „
1 „ „ „ Kamgarn	8— „ „

Cu toată stima
J. ASCHER,
Braşov, Târgul Inului 26.

„Gazete Transilvaniei“ cu numărul a 10 kieri
se vinde la zaraful Dumitru Pop, la taurungeria de pe par-
cul Rudlof şi la Eremias Nepoţii.